

Dyslexieondersteuning in het voortgezet onderwijs: Effectieve tijdbesteding

Veel remedial teachers in het voortgezet onderwijs houden zich bezig met de ondersteuning van leerlingen met lees-, spellingproblemen en dyslexie. Ze begeleiden leerlingen, ondersteunen collega's en dragen bij aan het dyslexie- en/of taalbeleid op school. Om dit goed te doen, zijn voldoende uren en middelen nodig. In de praktijk blijkt echter dat niet alle remedial teachers voldoende uren hebben om deze taken goed te kunnen uitvoeren. Hoeveel tijd krijgen professionals voor dyslexieondersteuning in het voortgezet onderwijs? Waar hangt het vanaf hoeveel uren nodig zijn? Wat doe je bij een tekort aan uren? In dit artikel gaan we in op jouw rol als remedial teacher, factoren die van invloed zijn op het benodigd aantal uren en geven we tips over hoe je jouw taken kan prioriteren.

Tekst: Alice Visschedijk en Melissa in 't Zandt

Dyslexiecoach of remedial teacher?

Allereerst is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de werkzaamheden van een remedial teacher ten opzichte van die van andere professionals die zich bezighouden met leerlingen met lees-, spellingproblemen en dyslexie (vanaf nu wordt deze groep aangeduid als 'leerlingen met dyslexie'). Op scholen waar geen remedial teacher werkzaam is, is vaak een docent/ondersteuner met taakuren voor dyslexie aangesteld. Deze persoon is het eerste aanspreekpunt en regelt een aantal praktische zaken zoals de faciliteiten voor leerlingen met dyslexie. Het gaat hierbij om ondersteuning op ondersteuningsniveau 2 (voor meer informatie over de ondersteuningsniveaus, zie figuur 1). Scholen noemen deze ondersteuners vaak dyslexiecoach of dyslexiecoördinator, alhoewel remedial teachers ook zo genoemd kunnen worden. Remedial teachers in het vo onderscheiden zich doordat zij gerichte ondersteuning op ondersteuningsniveau 3 kunnen bieden. Het kan dan gaan om kort- en langdurige begeleiding, bijvoorbeeld ten behoeve van de diagnostiek bij dyslexie of het aanleren van passende leerstrategieën. Daarnaast speelt de remedial teacher vaak een rol bij de signalering en screening van dyslexie.

Praktijkschets: Hoe worden verschillende professionals in tijd gefaciliteerd?

In een webinar van Dyslexie Centraal is door 16

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP
Niveau 1 Goed (lees- en spelling) onderwijs, gedifferentieerde instructie en feedback	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement • Juist gebruik van effectieve methodes • Gebruik leerlingvolgsysteem • Aangepaste (toets)faciliteiten • Onderwijs in studiestrategieën
Niveau 2 Ondersteuning door de docent / dyslexiecoach	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie en extra instructie in de klas • Verbeteren functionele lees- en spellingvaardigheid in de klas, in kleine groepen of in steun-/hulplessen (KWT) • Coachingsgesprekken • Ondersteuning bij gebruik van hulpmiddelen • Evalueren van de voorzieningen
Niveau 3 Specifieke interventies die afgestemd zijn op hiaten, uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist op school	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en aanbieden specifieke interventie individueel of in een klein groepje (intensieve, planmatige en doelgerichte begeleiding) • Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie • Begeleidingslessen t.a.v. studiestrategieën • Ondersteuning bij lezen, schrijven en studeren met speciale dyslexiesoftware
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling door zorgverlener	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek) • Gespecialiseerde dyslexiebehandeling

Figuur 1. Schematisch overzicht van de ondersteuningsniveaus aangepast voor het vo (gebaseerd op Dyslexie Centraal, 2024).

Factoren die een rol spelen bij benodigd aantal uren

- Aantal leerlingen met dyslexie?
- Welke werkzaamheden worden van de remedial teacher verwacht?
- Dyslexiebeleid; hoeveel afstemming en aanpassing is er nog nodig?
- Hoe is de signalering van lees- en spellingproblemen geregeld?
- Wat doet een mentor?
- Welke ondersteuning biedt de vakdocent in de les?
- Hoeveel kennis is er bij het team over dyslexie?
- Is er sprake van een schoolcultuur waarbij de leerling centraal wordt gesteld?
- Wat is de kwaliteit van ondersteuning en informatieoverdracht vanuit de basisschool?
- Hoe is de geboden zorg in het basisonderwijs en de aansluiting met het VO?
- Zijn andere collega's betrokken bij de lees-/spellingondersteuning?

deelnemers aangegeven hoeveel beschikbare uren zij binnen hun totale takenpakket hadden als dyslexie-coach/-coördinator/-specialist/-ondersteuner, RT'er of bovenschools orthopedagoog in het voortgezet onderwijs. Het beschikbare aantal uren per schooljaar varieerde van 25 tot 1500 uur. Bijna twee derde van de deelnemers gaf aan te weinig tijd te hebben om de leerlingen goed te kunnen begeleiden en/of om het dyslexiebeleid goed vorm te geven. Uit gegevens van de Dyslexiescan Voortgezet Onderwijs blijkt dat het aantal beschikbare taakuren voor een dyslexie-coach/-coördinator op verschillende scholen varieert van 0 tot 900 per jaar. Op de vraag of hun directie de aanpak van lees-, spellingproblemen en dyslexie faciliteert door daarvoor structureel en meerjarig middelen vrij te maken, gaf 11% van de 643 professionals die de vraag hadden ingevuld aan dat dit onvoldoende is en 20% dat dit matig is.

Welke factoren zijn van invloed op het aantal uren dat nodig is?

Er zijn verschillende factoren die een rol spelen in het aantal uren dat je nodig hebt als remedial teacher, om jouw taken omtrent de ondersteuning van leerlingen met dyslexie goed

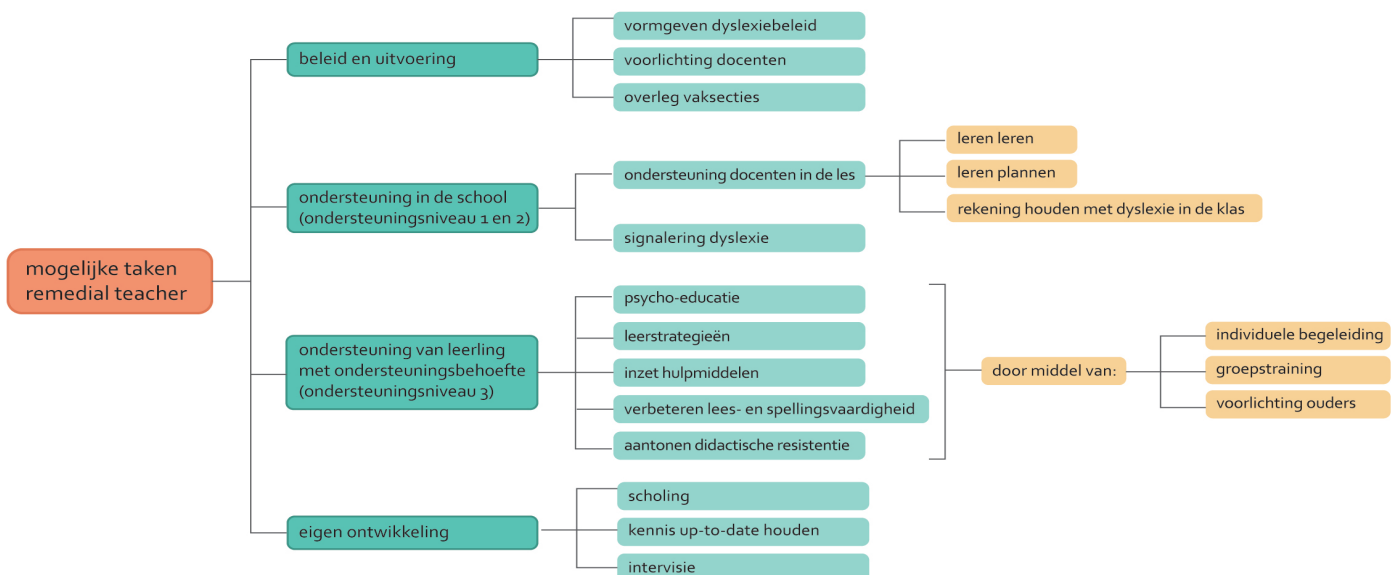
te kunnen uitvoeren. In het bovenstaande kader staan een aantal van deze factoren genoemd.

De meeste factoren gaan over de kwaliteit van het onderwijs en de geboden ondersteuning door docenten in de les. Met een goed geïntegreerd dyslexiebeleid en docenten die bijdragen aan de ondersteuning van leerlingen met dyslexie, zal minder tijd nodig zijn van de remedial teacher. Denk aan hulp bij het 'leren leren' en leren plannen. Wanneer docenten hier in de les veel aandacht aan besteden, zullen minder leerlingen hiervoor buiten de les begeleiding nodig hebben van de remedial teacher. Dit is ook het geval wanneer docenten hun instructie en wijze van toetsing (waar mogelijk) meer afstemmen op leerlingen met dyslexie.

Waar focus je op in de ondersteuning, als remedial teacher?

Een remedial teacher kan verschillende taken vervullen om de ondersteuning van leerlingen met dyslexie zo goed mogelijk vorm te geven. In figuur 2 is een voorbeeld te zien van de taken die een remedial teacher op een school kan vervullen.

Ten aanzien van deze verschillende taken is het belangrijk

Figuur 2. Schematisch overzicht van mogelijke taken van een remedial teacher op een vo-school.

om prioriteiten te stellen en keuzes te maken. Veel remedial teachers zien de begeleiding van leerlingen als hun eerste prioriteit. Hun doel is dan ook; leerlingen zo goed en zo snel mogelijk helpen. Het prioriteren van de leerlingbegeleiding kan echter een valkuil zijn voor remedial teachers die slechts een beperkt aantal uren hebben. Te veel tijd besteden aan (individuele) begeleiding kan ten koste gaan van acties die meer leerlingen ten goede komen (maar waar niet altijd direct het effect van te merken is). Die ene leerling helpen voelt vaak meer urgent dan het om tafel gaan met de vaksecties om bijvoorbeeld de spellingbeoordeling te bespreken, om eens te kijken of de signalering voor dyslexie nog wel op de meest efficiënte manier is ingericht of om docenten te scholen in hoe zij leerlingen met dyslexie goed kunnen ondersteunen. Om een zo groot mogelijke groep leerlingen te bereiken is het advies voor jou als remedial teacher om ten eerste vaste tijd te reserveren voor het opzetten van een goed dyslexiebeleid en het ondersteunen van docenten. Op deze manier kun je ook meer draagvlak creëren voor de ondersteuning aan leerlingen met dyslexie. Wanneer het dyslexiebeleid en de ondersteuning op ondersteuningsniveau 1 en 2 redelijk zijn vormgegeven, kan er weer meer ruimte voor individuele begeleiding gemaakt worden.

Daarnaast is het belangrijk om in ieder geval leerlingen met dyslexie en hun ouders op de hoogte te brengen van de ondersteuningsmogelijkheden op school. Denk hierbij niet alleen aan de afspraken binnen het dyslexieprotocol maar bijvoorbeeld ook aan passende hulpmiddelen. Leerlingen (en ouders) moeten weten waarvoor en wanneer ze welk hulpmiddel kunnen inzetten en bij wie ze hiervoor terecht kunnen met vragen. Dit kan bijvoorbeeld door een leerling- en ouderbijeenkomst te organiseren.

In gesprek met de directie

Heldere afspraken met de directie zijn van groot belang. Het moet helder worden wat wel en niet haalbaar is binnen het beschikbare aantal uren. Jij als remedial teacher kan niet alles oplossen en zeker niet wanneer je te weinig uren voor deze taak hebt. Een handig middel om samen met de directie en betrokken collega's prioriteiten te stellen, is de Dyslexiescan Voortgezet Onderwijs (Dyslexie Centraal,

2023). Met behulp van deze gratis scan krijgt je school een goed beeld van wat er al goed gaat en wat voortzetting verdient én welke onderdelen of aspecten om verbetering vragen. Op basis hiervan kan een actieplan worden opgesteld.

Waar kan je nog meer terecht voor tips en adviezen?

Naast het uitwisselen van ideeën en bespreken van knelpunten met jouw collega's op school, zijn er ook andere plekken waar je terecht kunt voor advies of ideeën opdoen/uitwisselen. Zo bestaat op LinkedIn de groep 'Grip op dyslexie in het vo' die beheerd wordt door Dyslexie Centraal. Binnen deze groep kunnen deelnemers kennis en ideeën uitwisselen en worden regelmatig updates geplaatst vanuit Dyslexie Centraal over nieuwe ontwikkelingen of regelgeving. Je kunt je ook aanmelden voor de nieuwsbrief van Dyslexie Centraal om automatisch op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen.

Daarnaast kan je als remedial teacher deelnemen aan een intervisiegroep. Dit is een laagdrempelige manier om in contact te komen met andere remedial teachers, om zo bijvoorbeeld kennis en materialen uit te wisselen. Deze intervisiegroepen kunnen georganiseerd worden binnen samenwerkingsverbanden, leden van de LBRT, of stichtingen, maar ze kunnen ook extern worden georganiseerd, zoals het intervisietraject Grip op dyslexie in het vo van Dyslexie Centraal (zie www.dyslexiecentraal.nl).

Wil je met ons meedenken?

Vanuit Dyslexie Centraal zijn wij op dit moment bezig om een urenadvies voor professionals die betrokken zijn bij de ondersteuning van leerlingen met lees-, spellingproblemen en dyslexie op te stellen. Op basis van een lijst met taken kan dan een inschatting gemaakt worden hoeveel uren er nodig zijn. Het zou fijn zijn als praktijkprofessionals hier over meedenken. Heb je hier interesse in, heb je juist een goed voorbeeld van de inzet van remedial teaching of wil je graag meer weten? Stuur dan een mail naar info@dyslexiecentraal.nl

Kijk op de website www.lbrt.nl voor de literatuurlijst behorende bij dit artikel.

Over de auteurs

Alice Visschedijk werkte jarenlang als remedial teacher/dyslexiespecialist in het voortgezet onderwijs. Momenteel is ze werkzaam als onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands en lid van de werkgroep vo van Dyslexie Centraal.

Melissa in 't Zandt is werkzaam als junior onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands en is lid van de werkgroep vo van Dyslexie Centraal.